

Türkiye’de Çocuk Mülteci Olmak: Mardin Örneği¹

Rojdan Aksoy

Giriş

Bu çalışma, Türkiye ulus devlet yapısı içinde mülteci olma durumuna odaklanmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda Suriyeli mülteci çocukların ulusa eklenme sürecinde hem kendilerinden hem de ebeveynlerinden ve Türkiyeli akranlarından ve ebeveynlerinden konu üzerine görüşmeler yapılarak bu bağlamın nasıl oluştuğuna ve nasıl oluşturulduğuna dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, konun literatürüyle ve yapılan görüşmelerle bağ kurarak, tasarlanmıştır (ebeveynlerinde görüşleri dahil edilerek). Çocukların kimliklenme sürecine, mülkiyet ve kimlik bağına, kimlik algısında medyanın işlevine odaklanarak ilerlemeyi hedeflenmektedir. Çalışma, üç Suriyeli ebeveyn, altı Suriyeli çocuk ve üç Türkiyeli ebeveyn ve yedi Türkiyeli çocuk ile gerçekleştirilmiştir². Çalışmanın temel sorunsalı, çocuklarda kimlik

¹ Bu çalışma, 2019 yılı, Karakutu Derneği, Adnan Ergenç Fonu tarafından mali olarak desteklenmiştir.

² Türkiye’de Çocuk Mülteci Olmak: Mardin Örneği Çalışması: Bir psikoloğa, bir sosyal hizmet uzmanına, pedagojik formasyon edinmiş iki öğretmene, iki çocuk koruma çalışanına ve akademisyen görüşleri dikkate alınarak yapılandırılmaya çalışılmıştır. Çalışma içinde yer alan saha öznelerinin güvenliği en üst seviyede tutulacak şekilde önemsenmiştir. Bu yaklaşım ile ne saha mekânı ne de saha öznelerinin kişisel herhangi bir bilgi çalışma içinde yer almayacak şekilde saha planı hazırlanmıştır. Görüşmeciler isimleri değiştirilerek “T” ve “S” ibareleri ise Türkiyeli ve Suriyeli katılımcıları ifade etmiştir.

inşasının ve aynı zamanda çocukların kamusal-toplumsal ve diğer pek çok tartışmalardan uzak olmadığı ve kendi aralarında tartışılır konular haline getirdikleri belirlemesine dayanmaktadır. Aynı zamanda inşa edilmek, kendi adımlarımızın gelişigüzeyle değil, yola getirilerek yaptığımızdır. Özellikle eğitim, dönüşüm noktamızın merkezini oluşturmaktadır. Eğitimde eşitlik tahrip olmuş duyguların telafisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Uyum konusundaki bu ciddi çaba kimliğin yapılanmasında ise önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda çalışma temel soruları şu şekilde kurulmuştur: Toplumun bir parçası olarak çocuklar, çatışmanın neresinde duruyor? Öğrenme sürecinde otoritenin gücü, çocuklarda duygusal ve sosyal açıdan hangi etkilere yol açıyor? Toplum bu süreci nasıl yönlendiriyor ve yönetiyor? Bu sebeple hem mülteci çocukların hem de “yerli” çocukların kimlik ediniminde buldukları noktayı araştırmanın kısıtı içinde göstermeyi hedeflemektedir.

Çalışmanın Yöntemi ve Kuramsal Arka Planı:

Meşru kimliği kazandırmaya en yatkın yurttaş olmaya elverişli özneler ise çocuklardır. Meşru kimliğin anlatılarını en iyi çocuklar, kendi değerleri ve kabulleri haline getirebilir. Özellikle eğitim sisteminin kaynaklarında ve içeriklerinde aynı grubun değerlerini paylaşın veya paylaşmasın kutsallaştırılmış Türklük kimliği, yapılandırılmış, kendini tamamlamış kimliğin göstergesidir. Bu bağlantı ile sömürge eğitim politikalarının, eğitimin genişlemeyi ve farklılaşmayı talep etmediği açıktır. Veya iyileştirme politikalarının, kimlik politikalarına takılmıştır. Bu sebeple söylem ve düzen arasında bağlantısızlık sıkça rastlanır bir sonuç olmuştur. Ve bu durum eşitsizliği yapılandırarak, yerleşik değerlerin göstergeleri haline gelir. Yazılmamış –normlar veya dışarda bırakılmış normlar, eşitsiz kullanımda somutlanır. Bu çerçevede çocuklar en görülmez grupların içerisinde yer alır ve bu dışlayıcı mekanizmadan payını alarak, inşa edilir. Çünkü maruz kaldıkları da sıklıkla iktidar inşasının bir parçası olarak zuhur eder. Özellikle egemen eğitim sistemi yoluyla sınırlarını, ya da daha *yasal-kabul edilebilir* bireyler olma süreçleri inşa edilir. Türklük kimliği geleceklerinin ve duygularının içine yerleştirilir. Böylece konu kapsamında Suriyeli mülteci çocukların bu yapıdan nasıl etkilendiğine sorusuna odaklanılmalıdır. Bauman’ın (2015), Türkiye konseptine³ uyum sağlar veziyette olan

³ “Türkiye toplumunda kimlik denildiğinde pür ideolojik ait olma duygusu öne çıkmaktadır. Türkiye siyasetinde kimliğin ideolojik olanı çağırışmasının temel nedeni ise, Batılılaşma sürecinde kimlik konusunun kuramcılardan ziyade ideologlar tarafından tasarlanmış olmasıdır. Bu bağlamda gelişen kültürel kimlik talebi, 1980’lerden günümüze Türkiye’nin görünümünün temel koordinatlarının oluşmasında etkili bir güç haline geldiği söylenebilir” (Karakas, 2013, s. 24).

belirlemesi şöyledir: “Eğitim krizi öncelikle, miras alınmış kurumların ve felsefelerin krizidir” (s.171).

Çalışmanın yöntemi, etnografik yöntem olarak belirlenmiştir. Bu yöntem aracılığıyla çocuk katılımcılığının ve deneyimlerinin açığa çıkarılması ve önemsenmesi sağlanabilecektir. Çocukların bilgi üretim sürecine katılımı ve sözlerine aktif dinleyiciler olarak muhattap olabiliyor olmaları önemli bir yere sahip olacaktır (Gürdal, 2013, s. 11). Gürdal’ın da belirttiği üzere (2013), “çocukları dinlemek, onların seslerine kulak vermek çocukluk araştırmalarında temel hareket noktası olmalıdır. Böylece çocukların çocukluklarını nasıl deneyimlediklerini ve nasıl inşa ettiklerini anlayabiliriz” (s. 17). Çalışmanın yöntemi aynı zamanda, Hart’ın ortaya koymuş olduğu çocuk katılımı perspektifinden yola çıkmıştır. Çocuk katılımı, çocuk bireylerin toplumun bir parçası olarak aktif bir konuma yerleştirir. Bu aktif konum çocukların da toplumda kültürel, politik, ekonomik perspektife sahip olduğunu ve olabileceğini gösterir. Aynı zamanda Hart (1992), bir ulusun demokrasisinin, yurttaşların katılımı ile gerçekleşebileceğini söyler. Ve bu gelişmenin bir parçası olarak çocuk katılımcılığının önemine vurgu yapar. Demokrasinin önemli bir parçası olan çocuk katılımı, sistem içindeki yerlerini ve olayları nasıl algıladıklarını kendi ifadeleriyle anlamaya çalışmaktır. Bu sebeple çalışmanın da gösterdiği üzere çocuk katılımcıların sözlerine kulak vermek, hakların gelişimi ve tanınma gelişiminin bir parçasıdır. Katılımcılık hem çocuk hakları çerçevesinde, fikir paylaşımının içinde bulunmayı ve aktif yurttaşlar olarak çocukları etkin ve bilen konumda tutmayı gerektirir (s. 2-5).

Hart’ın (1992), ortaya koymuş olduğu katılımcılık aşamalarında; *manipülasyon*, *dizayn* ve *semboliklik* konumlandırılmaları, katılımcılığın gerçekleşmediği aşamalar olarak ifade edilir (s. 7). Katılımın olmadığı manipülasyon konumu, çocukların adına karar veren ve dinlemenin gerçekleşmediği bir konumu ifade eder. Bu konum çocukların "demokratik siyasal süreçleri anlamayacağını" ileri sürer. Bu konumlandırma aslında çocukların yeteneklerinin farkında olunmadığı anlamına gelir. Çocukları daha çok nesneleşirken gördüğümüz konum olarak dizayn ise: Yetişkinler tarafından belirlenmiş olarak çocuklara belli amaçlar doğrultusunda alan tanınması anlamına gelmektedir. Semboliklik konumu ise: Çocukların kendi görüşlerini yansıtmaya üretme şansının bulunmadığı, görünürde hak sahibi olduğu fakat aktif olarak çocuk tarafından belirlenmemiş konumu ifade eder. Belli platformlarda, çocukların dekor haline getirilmesi sahte

bir katılım hikâyesinin oluşturulması bu aşamaya örnek gösterilebilir. Çalışmanın yöntemi belirlenirken çocuk katılımcılığının en üst aşamaları olan düşüncelerini müdahale olmaksızın paylaşımları ve danışılan-bilgilendirilen pozisyonunda olmaları gözetilerek uygulamak esas alınmıştır (a.g.y., s. 9-10). Çalışmaya dâhil olmak isteyen ailelerden ve çocuklardan sözlü izin alınarak, çalışmanın konusu hakkında bilgilendirilmişlerdir. Çalışma çocuklar ve aileler ile sohbet ederek gerçekleşmiştir. Sohbet tarzı bir yöntem belirlemek, hem ailelere hem de çocuklara daha çok alan tanımak anlamında önemli bir işlev görmüştür.

Araştırma konularında çocuklardan yanlış bilgi alma korkusuna kapılmak veya istismar etme korkusu yaşamak, çocuk araştırmaları yapmaktan ve çocukları bilen konumundan uzaklaştırmak anlamına gelmektedir. Hart (1992), çocuklar önemsendiğinde ve danışılan pozisyonda olduğunda, çocukların “doğru bilgiyi” sağladıklarını ifade eder. Öyle ki, çocuklarla kurulan iletişim, yetişkinlerin kurduğu uzman diline sahip olmasa da verdikleri bilgiler geçersiz değildir. Böylece çocuklar diyalog sürecinin bir tarafı olarak; tanınmanın değeri aracılığıyla duygusal, sosyal ve entelektüel mirasın bir parçası haline gelebilir (s. 15-16). Bu anlamda bu çalışmada çocukların sözüne güven duyma becerisini geliştirme çabasına katkıda bulunacaktır.

Gürdal (2013), çocuk katılımının her alanda gerekliliği gibi akademide alınması gerekliliğine vurgu yapmaktadır⁴. Çocukların katılımıyla akademik üretim yapmak, bazı engeller ve ön yargılardan beslenmektedir. Bu durum çocukları sosyal, psikolojik, politik olarak inşa edilebilirliklerini (çocukların sözünden ve anlayışlarından) görmemizi kısıtlamaktadır.

Gürdal (2013), bu bağımlılık ilişkisinin tarihsel arka planını şöyle açıklar.

“... Ulus devletlerin yükselişi, politik gücün dinsel meşruluk yerine insanlar arası sözleşmelerle sekülerleşmesi, pazara dönük üretim temelinde sanayileşme, işbölümü, kentleşme, nüfus hareketlilikleri, modernliğin ekonomideki görünümü kapitalizmin gelişmesi, özel mülkiyet, emek süreçlerindeki değişimin yanı sıra modern bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle çocuk

⁴ “Akademide özellikle “sosyolojide uzun süre ihmal edilmeleri; 19. yy’ın hakim epistemolojik (pozitivizm) ve ontolojik (holistik) yaklaşımları ile Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi gibi önemli toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik dönüşümlere yol açan iki tarihsel olayın karmaşık etkileşiminin bir sonucudur. ... 19. yy toplum fikri, bireyi dizayn etme, bağımlı kılma ve araçsallaştırma eğilimindedir ve bu fikrin en hasas noktası ise çocuklar olmuştur. “” yapı”, “kurum” ve “sistem” bağı kurulurken çocukluğa dair dizayn bağımlılıkta öteye gidememiştir” (Gürdal, 2013, s. 49).

pedagojisinin, çocuk sağlığının, çocuk psikolojisinin gelişimi ve okullaşma olgusu çocukların kendilerine özgü doğalarına yönelik bir farkındalık yaratarak modern çocukluk kavramını inşa etmiş, çocukluk-yetişkinlik karşıtlığının tarihsel ve toplumsal nedenlerini oluşturmuştur” (s. 4-8).

Türkiye bağlamında ise özellikle ulus hasasiyetlerine göre hareket etme kompleksi her alanda olduğu gibi çocukları ele alırken de kendini göstermiştir. Bu durumda çocuklara dair zgn söylemler oluşturma imkanı zahmetli hale ıgelmiştir.

“Çocukluk ile yetişkinlik arasında bir karşıtlık ilişkisi kurulması; çocukluğun yetişkinlikten farklı bir hayat evresi olduğu ve çocukların da yetişkinlerden farklı oldukları kabulüne dayanır” (Gürdal, 2013, s. 6). Bu kabul yetişkinliğin etken-veren çocukluğun da edilgen-alan ele alınışıyla ilgilidir. Bu bakış karşılıklı muhattaplık konumunu zorlu hale getirmiştir. Çocukların edilgenleşmesinde modern psikolojinin ve sosyolojinin yarattığı “... kültüre göre doğanın, sosyale göre biyolojinin baskınlığını yaş ve gelişim aşamaları kavramları ile belirleyerek sosyal ve kültürel olanı biyolojik açıklamalara indirgemiş olmasıdır.” Bu indirgeme çocukların sosyal olarak inşa edilebilir bireyler olarak ele alınmasını meşrulaştırmıştır. ...Bu bağlamda “Çocukluk, toplumların spesifik yapısal ve kültürel bir ögesidir.” ... Çocukluk “sınıf, toplumsal cinsiyet ya da etnisite gibi diğer değişkenlerden tamamen ayrılamaz.” (a.g.y., s. 2-11-10-12).

Dışlanmanın dayandığı en önemli neden ise, “şeyleştirme” nin toplumsal olarak şekillenmesidir (Butler, 2008). “*şeyleştirme*” tutumu ise, tabii kılınmakla ilişkilidir. Özellikle çocuklar bağımsız hareket etme, karar alma, düşünme yeteneklerini sahiplenebilecekleri alanlardan dışlanmış, kendileri adına planlanmış bir ideolojinin içine yerleştirilen edilgen bireyler olarak görülmüşlerdir. Bu tabiiyet hali iktidarın yaratmak istediği özneyi oluşturmak için elzemdir. Araştırmada öznenin konumlandırılışı, bilgiyi biçimlendirir. Bu temelde, kendi hikyelerinin anlatıcıları olarak çocuklar çalışmanın belirleyicisi olacaklardır.

Bu yüzden “biz” yansıması yaşamak için fazlaca yatırım yapılmalıdır. Ve bu yatırım, kendi benliğinden olana kadar devam etmelidir. Türklük kimliğinin bir ulusal karakteri vardır. Talep edilen eyleyiş biçimleri bizi nasıl özneler olarak kuracaktır ve nasıl özneler haline getirecektir? Ahmed’in (2015a), tanımlanmasıyla “ben” ve “biz”, başkalarıyla temaslarımızda şekillenir ve hatta o temasların şeklini alırız (s. 20). Bu dnşmsellik birarada bulunduğumuz her anda ve sürece de yayılan geniş etkiler bütünüdür.

Ünlü'ye (2018), göre Türklüğe dair emareler kişiyi sadece Türk kimliğine sahip oluşuna bağlayacak şekilde değil de, yaşanan ortamın kendiliğindenliği içine yerleştirmiş ve doğallaştırılmıştır. Türklük hallerinden çıkma yerleşememe veya bu doğal süreçte yabancı olmak, farklılıkların göze çarpma ihtimalini artırmıştır (s. 20).

Oysa ki:

“İrk ve etnisite, “doğal ve gerçekçi” kategoriler değil, modern dünyada ortaya çıkmış bilişsel ve zihinsel yapılarıdır; düşünme ve duygulanma şemalarıdır; bir nüfusu birleştiren, bölen ve tasnif eden kurallardır; kimlerin içeriye girip kimlerin giremeyeceğini belirleyen sınırı inşalarıdır; sınırın içindekileri değişik oranlarda imtiyaz zaten dışındakileri ise sistematik olarak dezavantajlı tutan güç hiyerarşileri ve iktidar ilişkileridir” (a.g.y., 2018, s. 23).

“Bir dili konuşmak bir dünyayı, bir kültürü kuşanmak demektir.” Bir dili ustaca kullanmak kültürel yeterliliği en içmek anlamına taşıdığı için bir tür amaç haline gelir. Kusursuz bir şekilde bu dili icra etmek, dili kullanan diğer özneler ile içiçe geçmek ve bir nevi tamamamlanmak, eşitlenmek anlamına gelir (Fanon, 2014, s. 38). Ünlü (2018), Türkçe konuşmanın sanıldığı kadar basit olmadığını vurgulayarak bunun bir tür “Türklük izlenimi yaratmak” için bilinçli bir performans olduğunu dile getirir. Özellikle:

“... modern ulus devletlerin tek dil üzerine yaptıkları vurgu, sadece kişilerin iletişimini kolaylaştırmak ve sadakatini ölçmek için değildir; asıl amaç, ortak görme düşünme ve duygulanma şemaları yaratmaktır. ... Türklük belli görme, duyma, bilgilenme, duygulanma halleri olduğu kadar belli görmemeyi, duymama, bilgilenmemi ve duygulan ama halleridir. “Bu sebeple Türklük performansını talep eden sınırlar bu alana taşınan öznelerin hangi “pozitif performans”ı veya “negatif performans”ı talep ettiğini bildiği ölçüde söylemeye uyum sağlayabilir” (s. 209).

Böylece yekleştirmek ve yekleşmek sözleşmenin kilit noktasına oturur. “Her kural belirleyiş, bir insanın bir başka insana seçimini dayatması demektir, bu da belirlenen insanın bilincini, belirleyeninkiyle uyumlu bir bilince dönüştürür. Böylelikle ezilenlerin davranışı belirlenmiş davranıştır; ezenin ilkelerini izler” (Freire, 2014, s. 29).

Türkiyelileşmek, Türklük kimliği ile ele alındığından madun kimlikler ve mülteci kimliklerin hayatta kalma mücadelesinin bir parçası olur. Osmanlı'dan günümüz modern Türkiye'sine kadar çeşitli yöntemlerle negatif veya pozitif olarak Türklük bir tür kabullenme ile iç içe geçmiştir. Bu

sözleşmeye uyumu dayatan bir başka nokta bireyin yalnız başına olmayışıdır. Bu mecburiyet kimliğe geçişi hızlandırır (Ünlü, 2018, s. 14-16). Böylece tüm bilşenleri ile kimlik kurma hareketliliği, gündelik olarak bitmez bir yerinden çıkma, yerine gelme ve dönüşme eylemidir.

Mülteci Aras'ın gözünden Türk kimliğine sahip olmayanların kimlik görünümü: S- Araz (35):
Biz buradakileri Türkleşmiş diyoruz, Türk demesek de...

Kendi kültürel özelliklerini koruyamayan bireyler kendi kimlikleri içinde “mış gibi” olarak görülür. Saha içerisinde araştırma katılımcısı olan mülteci çocukların ve ebeveynlerin, bu farkla karşılaştıkları mekan okullar olmuştur. İçinde bulunulan öğrenme toplulukları, bireyin kendini kendini belirlemesine dönük işlev görür. Eğitim, marjinalleşmiş insanlar için çelişkili olduğu kadar toplumsal tabakalaşmanın, ayrıcalıkların yeniden üretilmesine aracılık eder. Böylece geleceğin eşitsizlikleri kültürel ve ekonomik kaynakların dağılımını da belirler (Tschurennev, 2018, s. 2).

Çocuklar ve Kimlik Hareketliliği

İnkâr edilen bir özne olmak, süreç içerisinde nasıl bir benlik oluşturmak gerektiğine dair ipuçları verir. Türkiye ikliminde halihazırda kimliklerin kabulü ve haklar konusundaki kriz, *bizi* oluşturanmamışken felaketlerden çıkıp bu ülkeye dahil olanları nasıl bir atmosfer ile beklemektedir.

Tajfel ve Turner'in de belirttiği üzere (2004), bireyler kendi gruplarından ayrılmaya veya ayrılma kararı olmasa dahi, mevcut konumunu değiştirmeye karar verebilirler. Bu geçiş “sosyal hareketlilik” olarak ifade edilir. Bu hareketlilik bireysel bir çerçeveyi içerdiği için ait olduğu grubun konumunu değiştirmese de, uzun vadede grup üyelerinin değişim kararlarındaki artış ile birlikte hem bireysel hem de kolektif performans değişiklikleri meydana getirir.

Bu geçişi tetikleyen taleplerin oluşumunda üst kimlik imtiyazlarının ve yaptırımların etkisi bulunmaktadır. Her ne kadar bireysel bir geçişin ifadesi olsa dahi, kolektif bir parçalanmanın zeminini oluşturur. Ve böylece egemen grupların imtiyazları, alt grupların varlığını tahrip eder. Bireyin bu hareketliliği, bir nevi vazgeçişin ve edinmenin (ayrıcalıklara taşınmak anlamında) performansını sergilemeye çabalar. Anderson'un belirttiği üzere (2017) “ulus hayal edilmiş bir

topluluktur.” Başka uluslar da hayal dünyamızda belirlenmiştir. ... “milliyetçiliğin büyü, [de] raslantıyı yazgıya dönüştürmesidir” (2017, s. 25-26).

S-Mori (34): “Siyaset her şeyin önüne geçiyor, aynı kimliğe sahip olmak yetmiyor. Bir ailenin siyasi görüşün beğenmediysen çocuğuna da aynı davranıyorum. Kimin eline fırsat geçerse ayırım yapıyor. “

İmkanların, duyguların, kimliklerin eşitsizliğinde grup içi ve grup dışı karşılaştırmalar yoğunlaşır. Çocuk gruplarında da kendini gösteren bu durum, varlıkların karşılaştırmasına ve “bir başkasına” atanan değerler arasındaki eşitsizliğin boyutunu fark etmelerine neden olur. Karşılaştırma da varlık sahibi sınıfın mülksüzleşme tehlikesi yaşaması (mülksüzlerin bu duruma sebep olacağını düşünerek) dolayısıyla varlıklarını ve kimliğini meşrulaştırma çabasını artırmaya sebebiyet verebilir. Bu sebep ile gruplar arası değerlerde Tajfel ve Turner’in de belirttiği üzere (2004), yüksek statüdeki grubun karşılaştırmalı bir referans çerçevesi olarak kullanılması, benlik saygısına zarar verir (s. 286-290). Grup dışı olduğu kadar grup içi karşılaştırmalar da bir o kadar önem arz etmektedir. Karşılaşma olasılıkları dolayısıyla grup içi karşılaşmalar, üst sınıf niteliklerine göre (hareketlilikte) daha yumuşak geçiş yapanlar ve yapamayanlar arasında gerçekleşir. Memnun olunmayan sosyal kimlik bireysel hareketliliği hızlandırır. Farklı içeriklerle grup içi çatışmalar yaşanmasına grup içi bağın zayıflamasına yol açan karşılaşmalar yaşanır.

Sosyal hareketliliği ve kimlik geçişini egemen kimliğe doğru çeken içeriklerin etkileri de mevcuttur.

(27 Nisan, 2019) Helin (32): “Kürtler Kürtlere eziyet ediyor. Bizim yemeğimizi çayımızı kahvemizi hiçbir şeyimizi beğenmiyorlar.”

T-Rewşa (10): “Suriyeliler, Türkleri hiç savaş görmemiş ve zengin sanıyor. Öğretmenimiz Çanakkale'den bahsedince öğretmene diyorlar ki “biz Çanakkale'ye gitmeyelim”. Savaş dersinde çok duygulanıyorlar. İstiklal marşını hiç okumuyorlar. İyi davranıyorum ve dertlerini bana anlatıyorlar. Suriyeliler kendilerini iyi davrandığım için bana güveniyorlar anlatıyorlar ama birçok arkadaşına güvenmiyorlar. Bazen diyorlar ki savaş “bunu söylüyor eğer söylersek savaş olur”.

S-Helin (32): “Bir gün dil bilmediği için öğretmen çocuğumu dövdü. Ben ders için bir şey demem. Yalnız dil için kabul edemem. Artık Suriyeliler de kendini Suriyeli kabul etmiyor. Suriyeli olduğunu bildiğimiz çocuklar okulda başka çocuklara “Suriyelisiniz” diyor.”

Üst kimlik meşru varoluşun ifadesi olduğundan, alt kimlik için de zamanla çoğu imtiyaz, tabakalaşma ve sosyal hiyerarşi makulleşmeye başlar⁵. Bu makuliyetin normatifleşmesi ve düzen halini alması ile birlikte grupların kendi içindeki rekabeti artar. Etnik-merkezçiliğin gelişmesi ve madun kimliklerin kimliklerindeki dezavantajları görmesi ile “kimliksizlik” söylemi bu söylemlere eklenir.

S-Şin (23): “Bir Suriye’de iken savaş vardı. Türkiye gideceğiz orada bizim milletimiz var orada bize destek olurlar dayanağımız olurlar diye düşünüyorduk. Biz kendimizi bu toprağa atar atmaz bize kendilerini uzak tuttular. Onlardan bir şey isteriz diye. Biz de burayı böyle hayal etmedik. Yardım alan pozisyonda olmak horgörülmemize sebep oldu. Burada kalmak insani değil, durumumuza ve düzene ayak uydurmak sadece. Buradakiler hep batılı kompleksinde güçleri kırıldığında onlar da kim kimi elinin altına alırsa konumuna geliyorlar. Çocuklar açısından da farklılık bu kompleksler kendini üstün görmeler var. İki ülkenin de okul sistemi Kürtler açısından aynı iki hakim sistemin dilini öğrenme ve eğitim alma var. Ayrımcılık eşitsizlik vardı burdada var buna mültecilikte eklenince daha zor oluyor.”

Bu bağlamda sıkça dile getirilen konuların başında: Kültürel haklar bazında en çok değinilen ve yol alınamayan anadil hakkının kullanımı gelmektedir. Benson (2004) belirttiği üzere, anadillerin eğitim kullanılmasına karşı pek çok efsane ve tutum bulunmaktadır. Etnik çeşitliliğe karşı, dilsel teklik gerektiren sömürge argümanlarıyla yola çıkılır. Birleştirici tek dil söylemiyle avantaj kazanan tek dil, eğitim dilinde yapılandırılmış ve konumlandırılmış kimlik için de önemli olmaktadır. Aynı zamanda kendini bilen kılan bu pozisyon, azınlık kalan dile karşı egemen dilin bilimsellik ve modernlik seviyesinin daha yüksek olduğunu ifade eder ve diller arasında tabakalaşma oluşturur. Bu durum farklı dilleri kullanan kimliklere karşı hem meşruiyet derecesini yükseltmek hem de farklı dilleri kullanan diğer olan öznelerin kendi dillerine karşı mesafe almasını, dillerini noksan görmesini pekiştirir. Kendi dillerine karşı yabancılaşan bu özneler, eleştirel yaklaşıma sahip olsalar da yaratılan atmosfere maruz kalır ve dönüşür. Ya da Gasset’in (2017), ifadesiyle dilin geçiştirdiği veya ifade etmeyi eylemini bıraktığı yerde, kendisi dışında

⁵ “Öyleyse kişi; ulusu umutsuzca, aslında nasıl olabileceğine dair bir nostaljiyle sever. Ona beslemiş olduğu ve kendisine dönmeyen sevginin hiçbir zaman dönmeyeceği kabullenmek yerine, sevmeye devam eder. Hatta kişi, ulusal sevgi bir bekleme şekli olarak bile düşünebilir. ... “Sevgi karşılık bekleyen bir talep” tir” (Ahmed, 2015a, s. 164-165).

başka bir şeyin kendisi adına konuştuğunu bilmesi ile ilgilidir (s. 217). Bu sebeple “... entegrasyon ulusal bir ideal” dir (Ahmed, 2015a, s. 173).

S-Zozan (11): “Diğer çocuklar bizimle yanyana olmak istemiyor.⁶ Bazen “keşke Kürt olmasaydım, Türk olsaydım” diyorum. Çünkü Türk olanlar kendini savunabiliyor ve öğretmenlerle daha iyi anlaşabiliyor. Kürtçe değil, Türkçe konuşmak istiyorum. Bize sürekli akılsız muamelesi yapıyorlar. Öğretmenim beni inatçı buluyor dinlemeden kızıp bağırıyor.”

Ranciere (2018), “açıklayanın düzeni” ifadesi ile eğitim yöntemlerinin yapılandırılmasında, egemen olmanın ve şekillendirmenin önemine vurgu yapar. Bu şekillendirmeden sonra özne asla gerçek ve doğal öğrenme gerçekleştiremez. Düzen ifadesinde farklılıkların tabiyetin zorunlu hale gelecektir. Açıklayanın eşitsizlikliğin de adalet talebinde bulunmak zorlaşacaktır (s. 31).

S-Nura (33): “Çocuğum Türkçe ile ilgili bana birşeyler soruyor, bilmiyorum. “Bilmiyorum” dediğimde; çocuk alışıyor “annem hiçbir şey bilmiyor” diyor. İnsanın zoruna gidiyor, ne kadar zor bir duruma düşüyorsun.”

Pratik bir sebep olarak sunulan diğer bir efsaneler ise “... iki dilliliğin karışıklığa yol açtığını ve ikinci dilin öğrenilebilmesi için ilk dilin bir kenara itilmesi gerektiğini savunuyor” (s. 31). Oysa Benson’un (2004), belirttiği üzere bilimsel açıklamalar da bu savunun tam tersini dile getiriyor. Anadilinde gelişim ve özsaygı kazanan bireylerin, ikinci dili yapılandırması daha sağlıklı olmaktadır.

Bir diğer sebep ise egemen dilin “evrensel” olarak geçerliliği olduğu ve olacağına dair sömürge geçerlilik yaklaşımıdır. Bu argüman ulusal egemenliği öncelediğini değil de, başka gerekçeler olduğunu düşündürerek farklı dilleri icra eden bireylerin gözünde de meşruiyet kazanmayı önceler. Ve böylece tabiyet meşrulaştırılır. Bu kasıtlılık, sağlayacağı fırsatların veya imkanların kendi varoluşunun bir parçası yani doğasında mevcut bulunduğunu inandırır. Bugün anadilde eğitim hakkına erişebilme ihtimali dahi olsa beklenen ilgiyi görüp göremeyeceği de belirlenmiş oluyor. Ebeveynler ikinci dilin getirdiği statü ve ayrıcalıklardan faydalanmak ve yalıtılmamak için egemen dile vakıf olmayı artık daha öncelik olarak görmektedir. Ebeveynler çocuklarının geleceği ve çocuğunun yüksek yararını düşünerek hareket etmek durumundadırlar. Çocuğunun

⁶ Literatüre *akran zorbalığı* olarak geçen bu tür karşılaşmaların etkisi saha içindeki anlatılardan çocukların kendi aralarında sıkça karşılaştıkları baskı biçimidir.

erişeceği imkanlar aynı zamanda kendisinin de bu topluma yerleşebilmesinin anahtarıdır. Mülteci konumunda bu talebi dile getirmek ise neredeyse imkansızdır. Halihazırda mevcut öznelere için geçerli olmayan bu koşullar, mülteciler için sağlanmayacak, sistem içine yerleştirilebilmeleri için yoğun bir çaba harcanacaktır. Dil edimi, sosyal hareketliliği sağlamanın kilit noktasını oluşturmaktadır. Dil edimi, sosyal hareketlilik önündeki engelin kalkması anlamı taşıyacağından bu çalışmalar daha çok destekleneceklerdir.

T-Dela (10): “Ben bir fikrimi söylemeye çalıştığım zaman “bunu söyleme, şunu söyleme” diye müdahale ediyorlar. Dinlemeden dinleseler daha iyi olur. Suriyeliler Türkçe konuşamıyorlar. Ben konuşulanı anlamadıklarında rahatsız oluyorum. Aramızda ayırım var, birbirimizi ile arkadaş olamıyoruz. Onlar ayrı, biz ayrı. Öğretmeni uğraştırıyorlar, biz de iki saat, on saat bekliyoruz. Bizim okulda iki taraf birbirinden nefret ediyor.”

Sosyal hareketlilik birey seçimine kalsa da kalsamasa, ülkenin yasaları, tabiyet talep ediyordur. Anadilde eğitim hakkı, dil hakkı engellenen kesimlerin talebi olduğu sürece ve avantajlı dillerin imkanları kendini yaşanılır kılacaktır. Dil imkanlarının eşitsiz kullanımı ve sunumu deaavantajlılığı getirdiği için bireyi daha yaralanabilir hale getirecektir. Bu durum performans farklılığı doğuracağı gibi duygusal olarak aynı ortamı yaşamamayı veya duygulanımlarımızı değitirmeyi ifade edecektir. “Bu mitlerin yansıttığı tavırlar, anadili dilli iki dilli eğitimi uygulamanın pratik zorluklarını anlamak için bir arka plan sağlar” (a.g.y., 2004, s. 9-10). Anadilde okur yazar olmak, kendi diline yabancılaşmayı önlediği gibi öğretmenler, okul arkadaşları ve toplum içinde değer verilen bir kültüre, varlığa sahip olduğunu gösterir (a.g.y., 2004, s. 18). Aktif katılımcılar olarak kendi sorularını oluşturabilen, cevap arayan zihinlerin gelişimi öz saygısını koruyabilen, işbirliğine daha açık bireylerin gelişimi anlamına gelir. Aksi takdirde birden bir yerde kesintiye uğrayan tüm zihinler, herşeyi yeni baştan hem de benlik saygıları zedelenmiş bir şekilde algılamak zorunda kalacaklardır.

Bu yapılanmaların değişimi karşılıklı onaylanma ile iyileştirilebilir. Bu, onay ihtiyacının tanınmasına yol açar. “Bu onayın sağlanması ise odak kişisel güven oluşturma, etkileşim ve kabul üzerinedir.” (Bazar, 2010, s. 12). Ortaya çıkan hak ihlalleri merkezi kimlik kompleksinin, ihlali yaratan yasal düzenlemelerin ve toplumsal kabulün sistematik olarak değiştirilmesi ve bu uzun sürecin kararlı bir şekilde ele alınması ve değişimlerin önünün açılması ile mümkün hale gelebilir. Karşılıklı olarak duygulara ve yaralara açık olmak bu bilmecenin tek bir cevabı

olmadığını ve çatışmanın özüne doğrudan bir müdahaleyi gerekli hale getirecektir (a.g.y., 2010, s. 14-17). Ortak oluşturmak ise tabiyet ile değil “birlikte eyleyebilme ve konuşabilme” imkanı ile mümkündür (Arendt,1994). Ve bu imkan dahilinde yaşam alanlarımızı yapılandırabilmekte. ... “Hakikat ise; dostu olduğunu söyleyen filozoflara bel bağlamaz, kendisinden başka dostu yoktur” (a.g.y., 1994, s. 63). Ranciere (2018), belirttiği üzere “bizi ilgilendiren, her insanın kendisini herkesle eşit, herkesi de kendisi ile eşit saydığı zamanki gücünün keşfidir. ... Zekanın hareketini besleyen işte bu rasyonalite yuvası, bu bilinç ve eylemde bulunan akıl sahibi varlık olarak kendine saygıdır” (s. 61). “Eşitlik ulaşılabilecek hedef değil, bir hareket noktası, Her türlü koşulda savunulması gereken bir *varsayım*’dır” (a.g.y., 2018, s. 135). Çocukların kendi aralarında ne yapacaklarına dair görüş alışverişleri yaptığı bu alan bir nevi politika üretmek minvelinde okunabilir.

(21 Nisan, 2019), T-Dela (10): “Türklerde bir şey varsa Suriyelinin gözü kalıyor. Bazı arkadaşlarım, “siz savaştan gelmişsiniz bir şeyiniz yok” diyor ve kendi eşyalarını vermiyorlar. Savaştan gelenlerin kötü olduğunu düşünüyorlar. Savaş kötü ve savaşı yaşamış kişiye de kötüleşiyor, kalpleri kırılıyor. Okuma yazma bilmiyor, öğrenemiyorlar. Buradakilerin çalışkan olduklarını görünce “bizde çalışkan olalım” diyorlar. Ama onların aklı savaşta insanın içinde kalıyor savaş. Onlara iyi davranırsak bu düşünceleri değiştirebilir. Savaşı unutabiliriz ama savaşı unutmak çok zor. Belki bir gün evde yalnız kalmışlardır. Anneleri babaları olmadan çok korkmuşlardır, unutamıyorlardır. Unutmaları için iyi davranmalıyız.”

(28 Nisan, 2019): T-Sare (11): “Arkadaşlarıma hep diyorum ki; “onlar savaştan gelmişler onlara kötü davranmayın, onlara savaşı unutturmalıyız, iyi geçinmeliyiz. Ama arkadaşlarım onlara devletin çok para verdiğini ama kendin bilerek böyle yaptıklarını söylüyor. Bazen de kendilerini kötü hissediyorlar. “Biz savaştan gelmedik” diyorlar. Gizliyorlar kendilerini, zengin gibi görünmeye çalışıyorlar. Biz de kalpleri kırılmasın diye, başka bir şey söylemiyoruz. Bazen biz kendi aramızda konuşuyoruz. “Suriyelileri iyi mi davranmalıyız, kötü mü davranmalıyız” diye. Ben hep” iyi davranalım” diyorum. Çünkü onlara savaş unutturmanın başka bir yolu yok. Bazıları savaşı önemsemiyor ama savaş çok kötü bir şey. Ben savaş görmediğim için onlara soruyorum anlatıyorlar. Ben onları güldürmeye çalışıyorum. Eğer arkadaşlarım onları dışlarsa ben onlara diyorum ki bu oyun sizin değil bütün çocukların... Seksek oynadığımız zaman arkadaşlarım oynamak istemiyor onların elleri taşı dokunmak istemiyorlar.”

Harris ve Fortney’e göre (2010), refleksivite “büyük ölçüde kolektif bir girişim ... prensipte asla tamamlanamayan bir süreç” tir. Dönüşlülüğe açık oluşumuz, etken veya edilgen özneler olmamıza bakmaksızın bize güç transfer eder (s. 22- 23). Birey hayatının temel dönüm noktaları

dönüştürüle hale gelmesinde aktif rol oynar. Travma yaşamış bir bireyin kişisel ve politik yaşamını artık nasıl kuracağı veya hangi performansları (annelik gibi) sergileyeceği yaşadığı travmadan bağımsız düşünülemez.

Geleneksel refleksiviteye göre somutlaştırmaların tek taraflı inşası, kendi ile konuşan varoluşa dayanır. Talepleri kaçınılmaz olarak kurgular ve dayatıcıdır. Dönüştürüle bakım ise ilişkileri değiştirir. Dönüştürüle bakım, (doğrulamanın karşılıklı canlanma anlamına geldiği) aynı mekanı paylaşılan ve birbirinde yara açabilen özneler olarak bedenlerimizin ve duygularımızın bir diğerinin yakınında yan yana cereyan ettiğini ve mutlak ayrıcalığın olmadığını bilincinde tezahür etmesini sağlamayı ifade eder. Benliklerini yansıtmaya gücüne sahip olan bireyler olarak ortak performansımız, öz bakım ve siyasi bakımı ile iç içe geçtiği bütünsel bir süreçtir. Sorumlu bir şekilde aynı zamanda yaralanmanın ortak yaralanma anlamına geldiğine dair bilinci inşa etmek, alacağımız ve verebileceğimiz potansiyel hasarı iter (a.g.y., 2010, s. 28-30).

Gasset (2017), birbirimize karşı sınırlarımızı bir başkasına göre şekillendirilişimizi bir başka bedenin karşımızda belirmesiyle oluşmaya başladığını belirtir. Bedensel, duygusal, kültürel, ekonomik tüm performanslar bize ve ötekiye dair “anlatım” olarak belirir (s. 95-96). Kendimizi sözel olarak ifşa etmesek bile bedensel varoluşumuz çağrışımlara açıktır. Bu açıklığı zaman zaman gizleyecek önlemler almak, çıplak kalmamak, yaralanmamak ve bilinmemek için önemlidir (a.g.y., 2017, s. 101). Bilinmeme ve kendini açık tutmama benliğe dönük girişimleri boşa çıkarmak için tercih edilmiş tutumlardandır. Bu tutum ile hareket eden özneler korunma ihtiyacının en üst seviyeye almış olan öznelerdir. Duyuların ve duyguların bu kapanımı ve açılımı, öteki bize kendini hareket ettiği ya da hareketsiz kaldığı anda fark ettirir. Hareketlerin “dilsizleşmesi” ötekinin kendini kısıtlaması ve tehlikede olduğu düşüncesinin belirtisidir. ... Ötekiye ait beden, öteki aynı zamanda bir “yer belirteçidir” kullandığı dil bedenin biçimi veya diğer davranışları ve tutumları gözümüze yayılan bir gerçekliği belirtir (a.g.y., 2017 s. 114-156). Bir öznenin bağımlı olduğunu bilmek, kolayca “hor görülmesine” sebep olabilir.

T- Cıvan (12): “Suriyeliler kafeste kalmış gibiler dışarı çıkmıyorlar. Askerlerden korkuyorlar savaşta olanlar akıllarına geliyor. Arkadaşlarımız polisten korkuyor, okula gelmekten korkuyorlar, onlara bir şey yapar sanıyorlar. Bize diyorlar “size bir şey yapmazlar ama bize de bir şey yaparlar”. Polisleri görünce tırsıyorlar. Bir gün sokakta polisle karşılaşan bir arkadaşım okula gelememiş. Bir adamın arkasına saklanmış, adam onu okula bırakmış zorunda kalmış.”

Sağlıklı bireyler olabilmenin koşulları sayılan fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişim süreçlerinin kesintiye uğramış olması sebebiyle, savaşa dair bir deneyime sahip olmayan çocuklarında aksiyeti yaşarlar. Özellikle itaatsizlik yaptıklarında ve kurallara uymadıklarında cezalandırılacaklarını düşünürler. Anne ve babalarını kaybedebileceklerini, zarara uğrayacaklarını düşünürler. Böylece savaşın yaratabileceklerine dair fanteziler, sosyal hayatlarına tesir etmeye başlar. Bu durum sosyal hayata uyum ve kendini güvende hissetme konumunu zedeler. Bu yüzden kendine verilen komutları daha iyi uygulamak için daha çok çabaya girişir (Freud ve Burlingham, 1943, s. 29). Böylece “... Korkunun nahoşluğu geleceği de tecelli eder.” Böylece korku kişiyi sadece bulunduğu anda değil gelecekte de baskı altına alır, korku ihtimali önlem alma gerekliliğini artırır. Ve kendisini sürekli bir endişelenme haliyle güçlendirir (Ahmed, 2015a, s. 84-879). Ve yapılandırılan korku hem bedenin hareketlerini hem de formunu etkiler. İçerilen beden korku duygusundan uzaklaşmak için özel alana “eve doğru yönelir” (a.g.y., 2015a, s. 91-92-98). Bağımsızlık duygusunu zedelenmesi, ailelerinden yararlanabilecekleri konusunda çocuklara fazla kaygı aktarımı yapılması, bedensel bağımsızlığa etki ederek izolasyonu güçlendirir.

Nura'nın ifade ettikleri bu duruma örnektir:

S-Nura (33): Kimse çocukların hassasiyetine göre hareket etmiyor mesela bir çocuk okulda saklanması gerektiğini düşünürse; okula odaklanamayacaktır. Annesinin kendisine ait şeyleri söylememesini veya kendini koruması gerektiğini söylerse, çocukta korku hissedecektir. Okula giderken merak duygusundan ve öğreneceklerinden çok korkuya odaklanacaktır. Anneler babalarda korku altında ve çocuklarını buna göre yönlendiriyor. Çocuk adrenalin üretecek, davranışları kendini korumak için önlemler alacak veya gizlenecektir. Böylece fikir dünyası daralacaktır. Her çocuğun ihtiyacı aynı değil, özellikle zor durumda olan çocukların. Bir şeye kötü demek ya da korku duyulacak bir şey olduğunu hissettirmek basit bir şey değil. Herkes basit dediğin şeye dikkat etmeli... Çocuk aklına göre hareket edilmeli duygularını radikalleştirme yerine, denemeleri, görmeleri ve anlamalarını sağlamak gereklidir. Engel olmak, maruz bırakmak yerine duygularını yaşamalarını sağlamak gereklidir. Eğer bir başkasında olan imkanı ulaşamıyorsan kendini hep eksik, güçsüz, çaresiz hissediyorsun.

“Diğer insanlarla birlikteyken tedirgin olan kişi, tüm enerjisini gereksiz yere savunma amacıyla kullandığından kendisinde var olan potansiyelini harekete geçiremez ve kapasitesinin altında bir etkinlik gösterir. Böyle bir durum insanın kendi varoluşsal sorumluluğunu da üstlenmesini

engeller. ... Ve böylece "... kaygılı insan vermeyi de almayı da beceremez" (Gençtan, 2019, s. 53-94).

T- Cıvan (12):" Aramızda iyi bir şey olması imkansız izin vermiyorlar. Onlarla iletişim kurmayı isterdim. Ama olmuyor, izin vermiyorlar. Onların işi daha zor oysa, okulda başarılı olmaları zor. Dil farklılığı olduğu için sürekli öfkeli. Hele bir şey dediklerinde, hemen küfür ettiklerini sanıp kavga ediyorlar."

"Kendinden menkul haklılık, diyalogla bağdaştırılmaz. ... İnsan önce diyalog karşıtı sonra ezen değildir; eşzamanlı olarak hem diyalog karşıtı hem de ezendir" (Freire, 2014. s. 77-129).

S-Mori (34): "Çocuklar için sorun değil, biz büyükler daha sorunluyuz. Biz Suriyeliler buradakilere göre yürüyoruz. Birbirimize alışana kadar birbirimizi tamir edeceğiz. Komşularım şimdi beni kabul etti mesela..."

S-Araz (34): "Çocuk arkadaşını görüyor, sanki mülteci çocuğu hastalık sanıyor. Hastalıktan uzak durmalıyız diye bir düşünceye girip araya mesafe koyuyorlar ama bunun temel sebebi büyüklerinin böyle davranması..."

Savaş sonrası çocukların davranışlarında belirgin değişiklikler olmayabilir. Fakat bu etkilenmediklerine dair yaygın bir yanlış anlaşılmalıdır. Türkiye denildiğinde kullanılan kelimeler ve yarattığı duygular arasındaki farklılıklar bulunması gibi. Suriye denildiğine savaş, yıkım, korku ve dışlanma hisleri açığa çıkmaktadır. Çocukların bakış açısını etkileyen bu bağlar kendi benliklerini ortaya koyarken önemli olmaktadır. Bu sebeplerle daha sonra çocuklarda kimliklerine karşı beliren aksiyeti veya çekingenlik gibi davranışlar sergileyebilmektedir (Freud ve Burlingham, 1943, s. 18-29). Anne ve çocuk arasında bir güçlenmesi sözleşmesi oluşur bütün bir dış dünyaya karşı birlikte üstesinden gelebileceklerini düşünürler. Anne ve çocuk arasındaki bu ilişki verilen yolun ve amaçların oluşmasını sağlar. Aynı zamanda duygusal sabitlik ve denge annenin duygusal bakım için çaba sarf etmesinde etkili olur (a.g.y., 1943, s. 45-46-84).

T-Dela (10): "Çok iyi arkadaşlar başka ülkelerden geldikleri için daha iyi niyetli oluyorlar. Türkiye'yi daha koruyor gibiler. Suriyeli arkadaşlarımız aslında çok iyiler ama Türk arkadaşlarımız onları sevmiyor. Türk dediğim kişiler Suriyeli sevmeyenler. Bazı Türkler onlara kötü davrandığı için kötüleşirler, iyi davransalar savaşı unuturlar. Şehirde yaşamış gibi olurlar. Bir arkadaşım piknikte benim Türkçe konuştuğumu fark edince çok sevindi. Onunla konuşmaya başladığım zaman iyi bir arkadaş olacağımızı gördüm. Ama biz onları kötü sanıyoruz. Bizden tedirgin oluyorlar her an "onlara

karışabiliriz” diye düşünüyorlar. Grup olup hiç kimseyi karıştırmıyorlar. Kendilerine biri karışır, diğerleri onları koruyor.”

Ahmed’in (2015a), ifade ettiği üzere bir özneyi dışlıyor veya dışlanıyor pozisyonunda olmak, uzaklaşma performansını getirir. Ötekinin yediği yemekten, giydiği kıyafete benliğinin sunumu bizi rahatsız eder. Beğenmediğimiz öznenin yedikleri de beğenilmeyecek. Ve iğrenme duygusu ile birleştirilecektir. “Öyleyse kötülük ağızdan içeri giren şeyin doğasıdır.” Ve böylece mesafe ihtiyaç haline gelir, çünkü iğrenilen şey yapıştır (s. 107-109-125).

T-Yara (36): “Biz de onları düşünüyoruz, güvenemiyoruz. Nasıl bir insan nasıl bir geçmipleri var, ne yer ne içerler bilemiyoruz. O yüzden güvenip çocuğuma onların evine göndermem. Ben bir anne olarak güvenemiyorum açık söyleyeyim. Anne baba olarak güvenmedikten sonra kaynaşma zor. Her Suriyeli de aynı değil ama bizim çocuklar var birbiriyle oynayan ama bir şüphe oluşuyor bir şeyler yaparlar diye. Suriyeliler biz vatandaşlardan daha çok destek görüyorlar. Kürtler yıllardır haklarını istiyor ama karşılaşmadıkları şey yok. Savaştan kaçanlardan hala daha kötü durumdayız. Onlar için yapılan hizmetlerin kendimiz için yapıldığını görmedim.”

Yara'nın ifadesiyle: Eşitsizliğe maruz kalan madun özneler kendilerini diğer madun öznelerin durumuna göre karşılaştırmakta ve negatif duygular beskeyebilmektedir. Sennet’in (2012), ifade ettiği üzere eşitsizlik, çocukların hayatında büyük farklılıklar yaratır, birbirine bağlanma ya da birbiriyle işbirliği yapma kapasitelerini engeller. ... Aşağılanma ve ayrımcılık işbirliği ihtimaline zarar verir (s. 170-176). Çocuklarda gelişen başarı tutkusu ve başarısızlık korkusu yerel gruplara dahil hissetmenin kilit noktalarından biri olmuştur. Türkçeyi çok iyi konuşmak veya derslerde başarılı olmak “daha az başarılı olan” çocukların bir anlamda eşitlenme ve kendini bir yerden kurabilme anlamına gelmektedir. Sennet’in (2015), tespitiyle “haksız karşılaştırma kendiliğe karşıdır artık” (s. 238). “Onlar gibi görünmemek” için sonu gelmez bir mücadelenin içine atılmak. Bazılarından çalınan gururdur (Ahmed, 2015a, s. 141). Ahmed’in (2015a), ifadesiyle duyguları, psikolojik durumlara hapsedmek ve okumak yerine duyguların toplumsal ve kültürel yanına odaklanmak gereklidir.

(7 Nisan, 2018) S-Sara: “Bizim çocuklarımız burada büyüdü. Bazen çocuklarla bayramlaşma için Suriye'ye gidelim diyoruz, istemiyorlar “biz buralıyız” diyorlar. Burada büyüdüler fikirleri buraya göre şekillendi, çocuklar dil açısından çok zorluk çektiler ama sonra alıştılar.”

S-İsa (10): Biz arkadaşlarımızın bize Suriyeli gibi davrandıklarını görmedik.

(21 Nisan, 2018) T-Sare (11): Öğretmenimiz savaştan bahsettiklerinde çok korkuyorlar. Özellikle Çanakkale Savaşını anlattığında, “Mardin’de kalalım burada savaş yok” diyorlar. En çokta tıstıkları şey Çanakkale Savaşı ile Suriye Savaşı.

Türk eğitim işleyişi ulusal içeriklerin aktarımını sağlıklı pedagojik aktarımlardan önce gelmektedir. Çocukların konumuna ve durumuna göre değil, kendi kaygı ve oluşumlarına göre hareket etmek veya düzenlemeye ihtiyaç duymamak bu konunun politik yönüne işaret eder. Özellikle çocuklarda, üst ben özdeşleşme süreciyle açıklanır. Üst ben yapısının ait olduğu yapılar, normlar ve değerler veya çevresel koşullar “üst ben”in bir parçası olarak özdeşleşmeye doğru hareketliliğe geçer. Böylece özne meşru davranış kalıplarını oluşturur ve içselleştirir (Freud, 2017, s. 83). “Ketleme ve ben kısıtlaması arasında büyük bir benzerlik” mevcuttur. Bunun bir parçası olarak özdeşleşme bir nevi “üst ben”in kurulmasını sağlar. Bu inşa savunma mekanizması geliştirdiği gibi çevredeki kaygıları bertaraf etmeye çabasıdır (a.g.y., 2017, s. 7-9).

Fanon (2014), kendimizi bir nevi egemen olanın gözünde duygu kıvılcımına dönüştürmeye çalıştığımızı ifade eder. “O bir başkasının dünyasını inşa edebilmek kendi varlığında bu özgürlüğü bulmak anlamını taşır” (s. 26-80). Ve bu durumda “eğer çemberi kapalı tutuyor bir hareketin çift yönlü işlemesine engel oluyorsan, başkasını da kendi kozası içinde tutmaya çalışmam anlamına taşır. Böylece onu kendi-için-var-olmak imkanından yoksun bırakmış oluyorum” (a.g.y., 2014, s. 244). Ahmed’in dikkat çektiği üzere (2017b), ebeveynlerin veya kendisini adına karar veren tüm mekanizmaların sadece olumsuz değil, olumlu ifadeler ile de buyurganlaşabilmektedir. “Sadece mutlu olmanı istiyorum” ifadesiyle kayıtsızlık olduğu zannedilen noktada aslında emredici oluyor” (s. 130). Mutlu olmak için yeni bir kimliğe mekana adapte olmak “sosyal tanım projesi” olduğu kadar mutlu olabilme yolunda gerekirse bazı durumlara göz yummak gereklidir.

Bourdieu ve Passeron (2015), ifade ettikleri bize eğitim dediğimiz yapının nasıl işlediğini ve bireyi inşa ederken merkezi bir konum da olduğunu gösterir:

“Her pedagojik eylem kalın kültürel bir keyfiyetin, keyfi bir iktidar tarafından dayatılmasını içermesinden ötürü objektif olarak sembolik bir şiddettir” derler. Aynı zamanda “bir toplumsal formasyon oluşturan sınıf ve gruplar arasındaki güç ilişkilerinin, pedagojik bir iletişim ilişkisinin tesisi” nde kullanılıyor oluşu, “sembolik iktidar” dolayısıyla gerçekleştirir. Bu üretim “pedagojik

otorite” ile “sembolik şiddet iktidari- kendisini kuran ve kendisinin de onu gizlediği keyfi iktidari güçlendirir” (s. 37-43).

S-Mori (34): “Çocuklarıma “okuyun size de kimlik verecekler” diyorum okumalarını bu yüzden çok istiyorum. “Çocuklarımız kimliksiz kalır” diye korkuyoruz. Biz Suriye’de yıllarca okuduk ama kimliğimiz olmadığı için eğitimimiz bir şeye yaramadı. O yüzden çoğu okumuyordu ne kadar okumak isteseler bile burada da öyle olmasından korkuyorum. Çocuklarımla babaları gibi zorlanmasını istemiyorum, sabahdan akşama kadar çalışıp çabalıyor, zor iş nerede çalışıyor. Türkçe’yi de çok iyi öğrendiler, diğerlerinden bir farkı yok. Kızıltepe’de mesela insanlar daha sert davranıyordu bize sırf kimlikleri var diye bizi dışlıyorlardı. Kimlikleri var diye kendini bu ülkenin sahibi sanıyorlardı kendilerini bu ülkenin bir ferdi olarak görüyorlardı. Benim oğlum Suriyeli okuluna gitmek istemedi. Şimdi Arapça öğretmek istiyorum ama tepki gösteriyor. Harfleri görür görmez kabul etmedi. Onlar bu sistemi kabul etti. Suriye’ye savaş zorluk ve kötülükle birleştirdiler.”

Ailelerin kimlik sahibi olabilmek için çocuklarına yükledikleri anlamlar oldukça fazladır. Eğitim ve uyum bu kazanımı sağlamanın en önemli yoludur. Bazı aileler bu sebeple çocuklarının bu eğitim sisteminde olduca mutlu Olduğunu veya yaşadıkları zorlukları bilerek gizlemeye çalışmaktadır⁷. Aynı zamanda kendi kimlik özelliklerini ret etmek veya kötücül hislerle birleştirmek anlamına da gelmektedir.

Güç ilişkilerinde verili iktidardan faydalanmak için hem keyfiyetin hem de zorbalığın belli görevleri bulunmaktadır. Her yöntem birbirini destekler ve karşılıklı bir ilişki içindedir (Bourdieu ve Passeron, 2015, s. 48-55). Eğitim sistemi içinde ötekilik bu döngüyü ve dönüşme gerekliliğini meşrulaştırmaktadır.

S-Roni (10): “Öğretmen Türkçe bilmediğin için “beni sevmiyor” diye düşünüyorum. Dövüldüğüm zaman yardım etseler bile, hiçbir zaman “ne hissettiğimi” veya “ne olduğunu” sormuyorlar. Buradaki Kürt arkadaşlarım da Kürtçe’yi tam olarak bilmeme rağmen kasıtlı olarak Türkçe konuşuyorlar. Kürtçe konusunda iyi değiller.”

⁷ “Halihazırda kendi vatanında madun kimliğe sahip olan bir mülteci olmak, mecburiyet duygusuyla yaşamaya alışık olma anlamına gelmektedir. Kimlik ve vatan sahibi olmak egemen devlet politikaları ile ilgilidir. Buna bağlı olarak vatansızlıkta ulus-devletlerin yapılanmasıyla yakından ilişkilidir. ... Suriye vatandaşlığından çıkarılan ve Suriye’de vatansız olarak yaşayan Kürtler bu duruma örnektir. ... Eğitim “sadece bir yükümlülük olarak eğitim hakkına erişimin sağlanması gibi pratik bir düzenleme ve uygulamayı gerektirmekten daha fazlasıdır. Çünkü aşağıda da aktarılabileceği gibi Suriyeli mülteci aileler için çocuklarının eğitimi yaşam hakkını riske atacak kadar öncelikli alanlardan birisidir” (Mutlu ve Kırmısoy, 2016, s. 8-28-41).

Mülteci çocukların Türkiye’de ki diğer azınlık kimliklerinden olan Kürt çocuklarının yaşadığı asimilasyon politikalarıyla dönüştüklerinin farkındadırlar. Anadillerini üst kimlik göstergesi olarak Türkçe’ye eyledikleri ve bu yolla mülteci çocukların ötekileştirilmesine veya kendilerine üst kimlik sahibi bireyler olarak sergileme amacını taşıdığı gözlemlenmiştir. Freud’un (2017) ifadesiyle, bireylerin birbirine uyguladıkları davranışlar aslında bir zamanlar kendilerinin de maruz kaldığı davranışların ifadesi olmaktadır.

Ana dilde ilk duygulanımlar ve sonrasında gelen zorunlu ikinci dil, özneyi kaçınılmaz olarak tepetaklak eder. “Dil sermaye” lerini, “kültürel sermaye” sini kullanamayan bu “eşitsiz seçilmişler” varoluşsal silinme ile karşı karşıya gelir. Varoluşsal silinme süreci ise: Meşruiyete giden yolda ideolojik işlevlerle donatılmıştır. Bir nevi mülksüzleşme anlamına gelen bu durum, sermayeyenin geçersizleştirilmesi ve kendini meşru kültürel kabul merkezine çektikçe anlam kazanır (Bourdieu ve Passeron, 2015, s. 110-111,138-140). Bu meşruiyetin alımlayıcıları arasındaki bir başka eşitsizlik ve başarı öykülerini bozguna uğratabilen “dikkat eşitsizliği” de mevcuttur (Ranciere, 2018, s. 5).

T- Cıvan (12) “Anlamadıkları zaman zorlanıyoruz, kötüleşiyoruz bazen gitsin istiyoruz.”

Böylece “... her noktasında meşru kültür bağlamını ve sadece onu göz önünde bulunduran konuşma” nın mecbur bırakılmış dinleyicisi ve seyircisi olunur (Bourdieu ve Passeron, 2015, s. 145-162). Keyfi kültürel formasyonun ortak bir performans talep etmesi, şiddet etkisi doğurur.

Eğitim sisteminin bağımlı ve icra ettiği ideolojik işlevi görece perdeleyebilme imkanına erişebilmesi ve önemli bir talep olması, eşitsizlikler içerisinde ayakta kalan bir yapı olmasını sağlar (Bourdieu ve Passeron, 2015, s. 219). Sömürgecilik açısından eğitim sisteminin ideolojik verimliliği ise vazgeçilmezdir. Halihazırda düzenleyici bir iktidarın sınırlarına düşmek “kendine ait benler” için yüksek derecede törpülenme işlemi başlatır.

Butler’in (2013a), belirttiği üzere ötekinin yüzü hem kırılmalı hem de saldırganlığın yüzü olarak kullanılabilir haldedir. Politaka üretiminde “kamusal alan teşkil eden şeyi üretebilmek için insanların görme biçimlerini, nasıl duyduklarını, ne gördüklerini denetlemek şarttır” (s.100,17).

T-Sare (9): “Arkadaşlarım Suriyelilerin elini tutmuyor, elini tuttıkları zaman kirleneceklerini düşünüyorlar. Ben onlara “eve gittikten sonra ellerinizi yıkayabilirsiniz ya da lavaboda

yıkayabilirsiniz” diyorum. Ama onların yanında ellerini tutmamanız çok kötü bir şey. Ve bazen canları acısa da bize söylemiyorlar acılarına bizden saklıyorlar. Anne babaları olmayanlar, da kendilerini Suriyeli sanıyor. Anne babaları olmayanlar, babalarının Suriye'de ölmüş olduğunu düşünüyorlar. Polislerin anne babalarını öldürdüğünü sanıyorlar. Öğretmenimiz Suriyeli bir arkadaşımız için ağladı. Ben öğretmenimi uyardım, “onlara böyle yaparak daha çok duygulandırılıyorsunuz” dedim. Öğretmene polislerden korktuklarını söylüyorum inanmıyor.”

Saha görüşmeleri boyunca mesafelere karşı farkındalık açıkça görülmüştür. Hem öteki algımızın temellenişine dair emareler hem de ötekiyi bağdaştırdığımız özelliklerin ifadesi haline gelmiştir.

Mülkiyet ve Kimlik İlişkisi:

“Mülkiyetin her şey sayıldığı bir ülkede, bizim sadece hikayelerimiz vardı” (Nguyen, 2017, s.18).

Çalışma sahasında yapılan görüşmelerde, bireyler arası ilişkileri ve bakışı etkileyen mülkiyet olduğu görülmüştür. Mülkiyet bireylerin ele alınışını etkilediği gibi üst kimlik göstergesini belirlemiştir. Çalışma içinde de, çocukların ve ebebynlerin mülkiyet ve kimlik bağı kurmuştur.

(12 Nisan, 2019) S-Araz (34): “Bir çocuk beslenme çantasında eksik olduğunu fark ediyor. Ekonomi bile farklılığın göstergesi oluyor. Buraya gelen insanlar buraya mecbur kalıyor ve acizleşiyor. Aynı milliyete ait olsan da çok büyük farklılıklar var. Birbirimiz ile arkadaş dahil olamıyoruz. Bu çocuklar için de geçerli, fikir alışveriş şeklimiz aynı değil farklılıklarımız küçüklük olarak görülüyor. Özellikle ekonomik varlıklar açısından. Malı varsa başka muamele görüyorsun. Çocuklar da kendilerin de olan ve olmayanı fark ediyor. Şimdi buradaki insanlar da Suriye halkını tanımıyorlar. Maddiyat ulus bilincinin içinden geçmiş durumda. Çok yokluk gördük ve görecez bu koşullarda ama bizi maddiyatıma göre ölçecekler. Kimse bizi aynı milletten, dilden, görmüyor. Sanki biz onlardan bir şey isteyeceğiz sanıyorlar. Böyle set oluşturunlar.”

(28 Nisan, 2019) S-Helin (32): “Genelleme yapmak doğru değil. Herkes aynı değil, bizim adımız kaybolmuş bir anlam taşımıyor gibiyiz. Bu durum çocuklar içinde aynı hatta daha zor. Suriyeli oldukları için eksik görülüyor. Özellikle fakirlikte bunu daha da çok belli ediyor.”

S-Mori (34): “Bize karşı hassasiyet var sırf siz sırf Suriyeli olduğumuz için eksik görülüyoruz, göze batıyoruz. Tamam onların yeri ama dünya ortaktır, hakikate bakarsak. Bu dünyada emanet gözüyle bakılıyor. Bu savaştan sonra kapıları üzerimize mi kapatalım elbette hayat devam ediyor.”

S-Mori (34): “Genelleme yapmak doğru değil. Herkes aynı değil, bizim adımız kaybolmuş bir anlam taşımıyor gibiyiz. Bu durum çocuklar içinde aynı hatta daha zor. Suriyeli oldukları için eksik görülüyor. Özellikle fakirlikte bunu daha da çok belli ediyor.”

S-Helin (32): Her konuşmada siz “Suriyelisiniz” diyorlar. Bir yere gidip oturduğumuz zaman bakışları bizi rahatsız ediyor biz de Suriye’de mala mülke bir yere sahiptik şimdi bize siz burada gördünüz diyorlar. Okumuş etmiş insanlar bile bizim hakkımızda çok kör. Biz hiçbir şey görmemişiz Suriye’de hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorlar. Siyaset kördür ve derindir. Kapalı çok fazla şey var ama bizi yönetiyor. Suriyeliler için haksızlık her yerde ekonomide, maaşlarda, okulda, aynı fiyattan satın almamaya kadar. Suriyelileri karşı her zaman ikiyüzlü bir yaklaşım oluyor. Ekonomik dengesizlik var. Zor durumdayız ve çok düşük ücretlerle çalışabiliyoruz. Bu bile ayırım konusu olabiliyor ama biz kendi kendimizi idare etmek zorundayız 10 lira deseler bile. Paran varsa değerlisin yoksa hiçbir şeysin.”

S-Helin (32): “Bize karşı hassasiyet var sırf siz sırf Suriyeli olduğumuz için eksik görülüyor, göze batıyoruz. Tamam onların yeri ama dünya ortaktır, hakikate bakarsak. Bu dünyada emanet gözüyle bakılıyor. Bu savaştan sonra kapıları üzerimize mi kapatalım elbette hayat devam ediyor.”

Mülkiyet grup içi değerlere değil grup dışının değerlerine tesisi edilmiştir. Ve dezavantajlı olmanın başına yerleştirilmiştir. “Mülksüzleşme ilişkiseliliğin kaygı ve heyecanlarının toplumsal dağılımının farklı ve eşitsiz şekillerde gerçekleşmesini içerir” (Athanasίου, 2017, s. 111). mültecilik konumu mülksüzleşme ile derinden bağı bulunan bir konumu ifade eder. Düzenleyici kurgular kimliğin tutarlılığını ve güç elde etmenin aracı haline gelir (a.g.y.,2017, s. 116). Bu araca sahip olamayan herkes darmadağındır.

“Beden bu işlerde ıstırap çekiyor, düşüyor, bir dış güç tarafından zorlanıyor ve teslim alınıyor belki, ama performans yapan beden aynı zamanda da sebat ediyor, hayatta kalıyor, toplumsal bir tarihi gösteriyor ve icra ediyor, unutkanlık tuzağına karşı bu ıstırap ve kayıplar biçimlerini anıyor” (Butler, 2017b, s.181).

Bedenlerimiz her zaman kendimize ait hissettiğimiz varlık biçimimizdir. Fakat varlık biçimimiz kendi korumamızda ve bir şekilde kendi kararlarımızda ve kendi irademizle şekillenmiyor. İcini açıp düzenleyen, istemediklerini parçalayarak atan bir tür işgal alanı olma özelliği de taşıyor. Bazı ayrımların anlaşılması süreç işidir ve dönüşüm becerisinin insafına bırakılır.

T-Dela (10): “Suriyelilerin varlığı bizi üzüyor. Savaşı hatırlatıyorlar. Bizim temizliğimizi eşyalarımızı kıskanıyorlar, bunu söylüyorlar. “Siz hiç savaş görmemişsiniz” diyorlar öyle sanıyorlar. “Görmemişsiniz” diyip bizi de zengin sanıyorlar. Biz diyoruz “zenginler paralarını önemsemeden

harcar biz öyle değiliz”. Zenginler onlara daha kötü davranıyor. Ellerini bile tutmuyorlar. Bizim üzerimizde bir eşya gördükleri zaman kıskanıyorlar ve kendi eşyalarını bizim eşyalarımıza benzetmek için çabalıyorlar.”

Dela'nın ifade ettikleri aslında ötekiye karşı tutumda, belirgin özelliklerinden birine işaret ediyor. Bizi kıskandıkları ve varlıklarımıza eksiklikleriyle el koymak istediklerine dair kanılar aracılığıyla mesafelerin mülkiyet ile derinleştiği duyguların negatif bir biçimde yapılandırıldığı bir konumu ifade etmektedir.

Kimliğe Bakışta Medyanın Yeri:

Bu çalışmam kapsamında çok dar bir görüşmeci kitlesinde dahi medyanın kişiler Arası ilişkileri yapılandırmasındaki rolü oldukça belirgin bir şekilde gözlemlenmiştir. Mrdya bireyler arası mesafeleri güçlendirmenin ve ayrışmanın oluşturucu noktalarından biri olmuştur. Nitekim: *Medyada Nefret ve Ayrımcı Söylem* (2017) raporunda, Suriyeli mültecilere dair yapılan haberlerin üç katagori de “abartma/yükleme/çarpıtma” yoğunlaştığı gözlemlenebiliyor. Haber içerikleri “Suriyelileri hedef alan söylemlerin önemli bir kısmının yanlış ve/veya eksik bilgilendirmeler, bağlamından koparılmış ifadeler, dayanaktan yoksun iddialar ve çarpıtmalar içerdiği”ni gözlemlenmiştir. Dışlamanın gerekçeleri “vatandaşlık”, “ekonomi”, “aile hayatı”, “eğitim” ve “suç” gibi bağlamlarla ilişkilendirilerek kurulmaktadır. Buna karşıt mültecilerin görüşlerine yeteri kadar yer verilmediği tespitinde bulunmuştur (s. 111) Yabancı düşmanlığı öyle bir şeydir ki; yabancı sayılan sürekli denetlenmelidir, öyle ki denetlenecek bir durum varlığı veya yokluğu farketmez.

T-Hüseyin (12): “Suriyeli çocuk kaçırdı” haberleri haberlerde çok var. Televizyonda onlar hakkındaki kötü düşüncelerimizi çoğaltıyor, gizlemek yerine çoğaltıyor. Haklarında hep kötü haber var hiç iyi haber yok. Yaptıkları şeyler kamuoyundan saklanırsa şüphe azalır.Haberlerde “Suriyeli” diye söylememeliler, “bir insan” diye söyleyebilirler. Suriyeli daha fazla üzerine konuşuluyor, göze batıyorlar. “

T-Narin (10): “Onların ismini ağızımıza alır almaz, küfür edeceğimizi düşünüyorlar.”

T-Hüseyin (12): “Yaptıkları şeyler kamuoyundan saklanırsa şüphe azalır haberlerde Suriyeli diye söylememeliler bir insan diye söyleyebilirler her zaman bir Suriyeli daha fazla üzerine konuşuluyor göze batıyorlar.”

T-Sare (11): Haberlerde Suriyelilere kötü şeyler söylüyorlar, zengin olanlar bunlara inanıyor. Hem onlara kötü davranıyor hem de korkuyorlar.

“Suriyeli kimliğinin suç ile ilişkilendirilmesiyle yaratılan ‘korku’ atmosferinde medyanın oynadığı rol” fantazmatik çerçevenin genişlemesine hizmet edecek şekilde işlemektedir (s. 105). Medyanın özneyi grubun temsili olarak inşa etmesi, öznenin bireysel ele olarak ele alınmasını engellemektedir. Karşı önyargı ve dışlama grubun tümünü ele geçirmektedir. Saha içindeki “yerli” öznelerin ifadelerinden de anlaşıldığı üzere medyanın özneyi veya kimliği temsil ettiği şekli bireyler arasındaki mesafenin açılmasına zemin hazırlamaktadır.

Özneyi veya bir ulusu suç ile ilişkilendirerek tanımlamak öznenin algılanışını da belirler. Medyada benliğin sunumu bu algılayışın derinleşmesine neden olur, özneye karşı sosyal, psikolojik, etnik zorbalığı ve dışlanmayı meşru hale getirir. “Suriyelileri suç ile ilişkilendirerek onlara yönelik ayrımcılığın ve olumsuz bir algının yaygınlaşmasına neden oluyor” (s. 46). “Bir yaşam biçimini, sosyal ya da kültürel bir durumu “suç” gibi” gösterebilmek ve söylemin insafına bırakmak ihlalin kapılarını aralamaktır. Hayal gücüne boyun eğmiş bir nefretin getirdiği bir bunalımdır (Breton, 2015, s. 186-188).

T-Yase (35): “Biz de onları düşünüyoruz, güvenemiyoruz. Nasıl bir insan nasıl bir geçmişleri var, ne yer ne içerler? bilemiyoruz. O yüzden güvenip çocuğuma onların evine göndermem. Ben bir anne olarak güvenemiyorum açık söyleyeyim. Anne baba olarak güvenmedikten sonra kaynaşma zor. Her Suriyeli de aynı değil ama bizim çocuklar var birbiriyle oynayan ama bir şüphe oluyor bir şeyler yaparlar diye. Suriyeliler biz vatandaşlardan daha çok destek görüyorlar. Kürtler yıllardır haklarını istiyor ama karşılaşmadıkları şey yok. Savaştan kaçanlardan hala daha kötü durumdayız. Onlar için yapılan hizmetlerin kendimiz için yapıldığını görmedim.”

T-Sare (11): “Bir eşyamızı verdiğimiz zaman eşyamıza zarar vereceklerini parçalayacaklarını düşünüyorum. Ama eğer ben vermediğim zaman oda vermiyor ve yaptığım şeyi unutmuyor. Neye dokunursa kokar diye düşünüyorsun.”

Zizek’e (1996) göre, böyle bir Efendi figürünün gücünü açıklayan fantastik özellik, onun simgesel yeri değil, onun aracılığıyla acımasız iradesini ve normal insan kaygılarıyla tüm bağlarını koparmaya ne kadar hazır olduğunu ortaya koyduğu bir edimdir. Ötekinde beni rahatsız eden her şey, ben görmediğim zaman neler yapıyor olabileceğine dair kanılarımın inanç haline gelmesidir. Bu fantazmatik çerçeve bir “canavar” yaratmak ile ilgilidir ve belirlenemezliğin

yarattığı kuşku ile beslenir. Şiddeti de haklıştıran bu kurgu, kendi konumlarımız tehlikeye düştüğünde ve duygularımız sürekli olarak olumsuz olarak cerayan ettiğinde güçlenir (s. 71).

Nefret yoğun ve hoşgörüsüz bir duygu olduğu kadar kasıtlı olan bir “karşıtlık” ve kendi benliğimizde mevcut bulunmadığını düşünlüğümüz bir netlik varsayımıyla bağ kurar. Bu bağın keskinleşmesinde ve Türklük anlatısının kahramanlaşması (diziler aracılığıyla) ve kimlik özdeşimi sağlamak amacıyla ise medya önemli bir yerde durmaktadır. Kelimeler ve göstergelerin yardımıyla bir özne veya gruba “yapışmaya” eğilimlidir. Nefretin bu kadar yoğun bir duygu olmasını geçmişin bulunması veya nefret konumuyla çeşitli bağların bulunmasıyla açıklanabilir ve sebeple nefret muhattabı önceden yapılandırılmış olur (Ahmed, 2015a, s. 67-69-81).

Agambel’in (2013), *çiplak hayat* olarak tanımladığı varoluşu, insan dışılaştırılmış bireyi ifade eder (s. 222). Varlıklarını kendileriyle beraber taşıyan bu özneler, iktidarın ve müdahale edilebilirliğin meşru sayıldığı öznelerdir. Doğumundan ve yaşamın sonuna kadar her özne bir siyasal özne olarak ele alınmıştır (Ranciere, 2018, s. 86). Athanasiou (2017) ifadesiyle, kriz daimi bir istisna halinde işliyor ve ilk zamanlardaki gibi panikleyerek değil ne yapacağını bilen ve destek alan geniş aktörlere sahip olabiliyor. “Kayıp vermemizin ve yaralanabilir olmamızın kaynağında toplumsal olarak kurulmuş bedenler olmamız, başkalarıyla bağlarımızın bulunması, bağlarımızı kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya olmamız, başkalarına maruz kalmamız, maruz kalma nedeniyle şiddet tehlikesiyle karşı karşıya olmasında yatar” (Butler, 2013, s. 36). Bu karşılaşmalar eşitsiz ilişkiler dolayısıyla ilksel varlığımızı kabul etmediğinde, sümürü vazgeçisi talep eder (a.g.y., 2013, s. 42). Vazgeçiş ise yası beraberinde taşır. Türkiye coğrafyasında yaşayabilmek için Türkiyeli veya mülteci olmak yetmez aynı zamanda sömürge yaklaşımı olarak, (etnik, kültürel, dini vd,) çeşitliliğe kapalı bir hat çizildiğini bilmek ve buna göre şekillemek gereklidir. Dezavantajlı konumumuz bizi daha inşa edilebilir özneler haline getiriyor. Kendi özelliklerini yansıtamayan özneler olarak hakların ihlaline maruz kalırız. Ötekiye karşı zihinsel bulanıklık, güven duygusunun ve güvende olma duygusunun yerine gelmeyeceğini işaret eder. Medya bu duygunun hem üreticisi pozisyonunda yer alır. Böyle bir konumda güvenli bir ortam oluşturmanın imkanı azalır (Butler, 2013a, s. 81). “Öznenin korkulan nesneye dönüşmesi” medya aracılığıyla yapılandırılır (Freud, 2017, s. 80).

SONUÇ

Kimlik, vatan dahası benlik bilinci parçalanmış öznelerin tarihlerini yapılandırmaları oldukça güçtür. Ulusçu pedagoji kültürel yabancılaşma duygusuna, hafızaya ve hatıralara karşı ise kayıtsızdır. Böylece ya savaşa yönelik korkuların canlanmasına ya da kutsallaştırılmış ve yenilmez kimliğe hayranlık duyma eğilimi oluşur. Geçmiş farklı yapılanmış iki ayrı grup arasında özne iki ayrı hafıza arasında sıkışıp kalır. Kollektif bellek zeminin dağıldığı ve yeniden oluşturulduğu bu süreçte, çatışmayı besleyen dayatmalar karşısında özne ya bükülür ya da dikleşir. Bu performans çocukların kimliklerini inşa ederken kullandıkları en önemli geçittir. Türklük tanımı özelleştirilmediği sürece, bu tanımın dışında kalan kendilerine özneler eklenme çabası içinde bulacaklardır. Bu çaba bilinçli veya bilinçsiz de olsa yaratılan kudretten pay alma veya bir mecburiyet dayatmasının sonucudur. İyileştirme ve ortaklaşmanın sadece bir tarafın talebi olması ise sorundur. *Ve iyileşme*, egemence eyleyişi referans aldığı anda kimlik hareketliliğinin önüne geçmek imkansız hale gelir. “Otorite, aslında, meşruiyetle donatılmış güçtür. ... Ve kazanılmış otoritenin etik bir çerçevesi olmalıdır” (Sennet, 2012, s.189- 212).

Sorumluluk hissini yoksunluğu ötekine karşı negatif duyguları güçlendirir. *Bireyselleşmiş Toplumda* (Bauman, 2015) adalet talebinin karşısına kolektif sorumluluk tutkusu yerleştirilmedikçe gelen adalet toplum refleksi olmayacaktır. Sorumluluğun kaybolması, toplumun tarihle bağını keser. Sorumluluğun gelişiminde ise özellikle iş birliği toplumsal hayatı yapılandırırken pozitif rol oynayacaktır (Sennet, 2012, s. 151-328).

İstismar gücün eşit olmadığı durumlarda gerçekleşir. Eğer bir çocuk istismara maruz kalıyorsa veya uyguluyorsa arka plana bakmak elzemdir. Ortak kimlik ve ortak dertleri paylaşan öznelerin de kendi arasında çatışma yaşadığı fark edilmiştir. Bu bağlamda toplumun ortak dertleri ve kişisel mücadeleleri arasında çatışmalar yaşadığını göstermektedir. Her öznenin veya farklı arka planlara sahip öznelerin, kendi mücadelelerini yaratırken birbirlerini dışlanabilecekleri gözlemlenmiştir. Bu bağlamda çalışma boyunca çocukların ifadeleri göstermiştir ki, çocuklar deneyimlerini ve yaşadıklarını oluşturulan kanının aksine çocuklar çatışmayı analiz edebilen ve düşüncelerini ifade eden özneler olarak karşımızda beliriyor.

Kaynakça

- Agamben, G. (2013). *Kutsal insan: Egemen iktidar ve çıplak hayat*. İstanbul: Ayrıntı.
- Ahmed, S. (2015a). *Duyguların Kültürel Politikası*. İstanbul: Sel.
- Ahmed, S. (2017b). *Mutluluk Vaadi*. İstanbul: Sel.
- Anderson, B. (2017). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*. İstanbul: Metis.
- Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu*. İstanbul: İletişim.
- Barkan, E. (2010), Reconciliation beyond Subjective Histories: Comments on Historians and Conflict Resolution. *Prospects for Reconciliation: Theory and Practice*, (Ed. Kharatyan, H. and Neyzi, L.) divv international.
- Bauman, Z. (2015). *Bireyselleşmiş Toplum*. İstanbul: Ayrıntı.
- Benson, C. (2004), The importance of mother tongue-based schooling for educational quality., "Paper commissioned for the *EFA Global Monitoring Report 2005, The Quality Imperative*". UNESCO.
- Bourdieu, B. ve Passeron, J-C. (2015), *Yeniden Üretim Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri*. Ankara: Heretik.
- Breton Le D. (2005). *Acının Antropolojisi*, İstanbul: Sel
- Butler, J ve Athanasiou, A. (2017). *Mülksüzleşme: Siyasaldaki Performatif*. İstanbul: Metis.
- Butler, J. (2013). *Kırılğan Hayat*. İstanbul: Metis.
- Fanon, F. (2014), *Siyah Deri Beyaz Maske*. İstanbul: Versus.
- Freire, P. (2014). *Ezilenlerin pedagojisi*. (D. Hatatoğlu ve E. Özbek, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Freud, A. (2017). *Ben ve Savunma Mekanizmaları*. İstanbul: Metis.
- Freud, A. ve Burlingham D. T. (1943) *War and Children*, Medical War Books United States of Amerika: New York.
- Gasset, y O. (2017). *İnsan ve "Herkes"*. İstanbul: Metis.
- Gençtan, E. (2017), *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis.
- Gürdal, Demir, A. (2013), Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk

Hart, R. A. (1992), *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*, Innocenti Essays (4), UNICEF: International Child Development Centre: Florence, Italy.

Karataş, M. (2013), Türkiye'nin Kimlikler Siyaseti ve Sosyolojisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı 2.

Lockwood H. K. ve Fortney J. M. (2017) Performing reflexive caring: rethinking reflexivity through trauma and disability, *Text and Performance Quarterly*, 37:1, 20-34, DOI:10.1080/10462937.2016.1273543

Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem Raporu (2016), İstanbul: HDV.

Mutlu, Y. Kırımsoy. E. (2016), Bulanık Mekanlarda Gölgede Kalanlar. *Suriyeli Mülteci Çocuklar ve Vatansızlık Riski Araştırma Raporu*. Ankara: Şen Matbaa

Nguyen, V. T. (2017). *Mülteciler*. İstanbul. Kafka.

Ranci re, J. (2018). *Cahil Hoca: Zihinsel  zg rleşme üstüne Beş Ders*. İstanbul: Metis.

Sennet, R. (2012). *Berber*. İstanbul: Ayrıntı.

Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak. "*İş, G c*" *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 4, Sayfa: 1-26 Issn: 1303-2860, Doi: 10.4026/1303-2860.2013.0234.X

Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In J. T. Jost & J. Sidanius (Eds.), *Key Readings in Social Psychology. Political Psychology: Key Readings*, New York, NY, US: Psychology Press.

TSCHURENEV, J. (2018). *Inequality, Difference, and the Politics of Education for All*. S dasien-Chronik - South Asia Chronicle 8/2018, S. 1-19 S dasien-Seminar der Humboldt-Universit t zu Berlin ISBN: 978-3-86004-337-0 1

 nli, B. (2018), *Türklük Sözleşmesi: Oluşumu, İşleyişi ve Krizi*. Ankara: Dipnot.

Őiřek, S. (1996). *Toplum ve Bilim* (70), Psilanalize Bakmak.